

Айзък АЗИМОВ

СМЪРТНА НОЩ

ЧАСТ ПЪРВА

Това си беше почти едно събиране на класа и въпреки че не беше толкова весело, нямаше все пак причина да се мисли, че може да се помрачи до трагедия.

Едуард Талиафери наскоро дойде от Луната. Макар краката му да не бяха привикнали още към гравитацията, той се срещна с другите двама в стаята на Стенли Каунас. Каунас се изправи, за да го поздрави почтително. Батърсли Райджър почти не се помръдна от мястото си и кимна с глава.

Талиафери приведе огромното си тяло внимателно и приседна на дивана с ясното съзнание за своето необикновено тегло. Той се намръщи леко, плътните му устни се изкриваха от вътрешната страна на окосмената повърхност, която ограждаше устата му, брадичката и част от страните му.

Мъжете бяха се виждали през същия ден при по-официални обстоятелства. Сега за първи път оставаха сами и Талиафери се обърна към тях с думите:

– Това е един особен случай. Срещаме се след цели десет години. За първи път след завършването на образованието си.

Носът на Райджър потръпна леко. Той беше счупен малко преди същия този миг на завършването на образованието и собственикът му получи своята научна степен по астрономия с превръзка на обезобразеното си лице.

– Всеки от нас да поръча по бутилка шампанско? – наруши мълчанието неохотно Райджър. – Или нещо от този род?

– Хайде! Първото голямо интерпланетарно астрономическо събрание в историята не е място за мрачни настроения – каза Талиафери. – Нито пък подхожда на приятели.

– Това е Земята – обади се внезапно Каунас. – Не се чувствам много добре. Аз не мога да свикна с нея – той поклати глава, но депресията в погледа му не изчезна. Остана си загнездена в очите му.

– Зная. Много съм тежък – каза Талиафери. – Тази тежест изсмуква цялата ми енергия. Затова вие сте много по-добре от мене, Каунас. Гравитацията на Меркурий е 0,4, нормалната. На Луната тя е само 0,16 – той махна с ръка, за да прекъсне Райджър, който се готвеше да каже нещо. – А на Сириус използват псевдогравитационни полета, които се

нагласяват на 0,8. Вие всъщност нямате проблеми, Райджър.

Астрономът от Сириус погледна с раздражение:

– Това е то да си на открито. Излизането навън без костюм ме смазва.

– Точно така е – съгласи се Каунас. – И когато се оставяш слънцето да те напече. Просто му позволяваш да те смаже.

Талиафери усети, че несъзнателно се отдръпна. „Те не са се променили много – помисли си той. – Нито пък аз.“ Разбира се, всички бяха остарели с десет години. Райджър беше надебелял, а слабото лице на Каунас изглеждаше доста загрубяло, но Талиафери би го разпознал, дори и да го срещне, без да знае предварително.

– Не мисля, че Земята ни влияе – каза той. – Хайде да си го признаем.

Каунас вдигна рязко поглед. Той беше дребно човече, на което ръцете се движеха много бързо. По навик носеше дрехи, които винаги изглеждаха много по-големи за ръстта му.

– Вилиърс! – каза той. – Зная. Мисля си за него понякога. – След това с нотка на отчаяние додаде: – Получих писмо от него.

Райджър се изправи, маслиненият тен на лицето му притъмня още повече в мига, в който се намеси енергично в разговора:

– Получи ли? Кога?

– Ами ти – Райджър се обърна към Талиафери.

Другият премигна спокойно и кимна в знак на потвърждение.

– Той е полудял – рече Райджър. – Претендира, че е открил някакъв практически метод за мас-трансфер през Космоса – Каза ли ти? Това е положението. Той винаги си е бил малко особен. Сега съвсем е откачил.

Той разтърка носа си яростно и Талиафери си помисли за онзи ден, в който Вилиърс му го счупи.

От десет години Вилиърс ги преследваше като тъмна сянка на някаква вина, която наистина не беше тяхна. Те преминаха през курса на обучение, завършиха дипломните си работи заедно, четирима избрани и посветени на науката мъже, обучени в една професия, която бе достигнала нови висоти в този етап на интерпланетарните пътувания.

Обсерватории се отваряха и в другите светове, обсерватории, заобиколени от вакуум, незамърсени от въздуха...

Създадена бе Лунна обсерватория, от която изучаваха Земята и вътрешните планети – това бе един мълчалив свят, в небето на който планетата дом висеше като окачена във въздуха.

Обсерваторията на Меркурий, най-близката до Слънцето, кацна

върху северния полюс на самата планета Меркурий, където терминът се движеше едва-едва всъщност, а Слънцето бе застинало на хоризонта и можеше да бъде изучавано до най-големите подробности.

Обсерваторията на Сириус, най-новата, най-модерната, имаше обseg, който се простираше от Юпитер до най-отдалечените галактики.

Имаше и недостатъци, разбира се. Интерпланетарните пътувания все още се осъществяваха трудно, отпуските бяха малко, животът съвсем на приличаше на нармалния, но въпреки всичко те бяха едно щастливо поколение. Бъдещите учени щяха да открият нови сфери на познание, щяха да открият една междузвездна пътека, нямаше да откриват нов хоризонт, но щяха да разширят неимоверно съществуващия.

Всеки един от тези четирима души – Талиафери, Райджър, Каунас и Вилиърс, се намираше в положението на Галилео Галилей, който е приреждавал първия истински телескоп и не му се е случвало да го насочва в някоя точка на всемира, без да направи голямо откритие.

Но Ромери Вилиърс се бе разболял и болестта му се оказа ревматична треска. Чия грешка бе това? Неговото сърце отслабна и се изтощи.

Той беше най-умният от четиримата, най-надеждният, най-буйният, а не можа дори да завърши образованието си и да получи доктората си.

Още по-лошо – той не можеше да напусне Земята, увеличаването на скоростта на космическия кораб при излитане щеше да го убие.

Талиафери получи назначение за работа на Луната, Райджър – на Сириус, Каунас – на Меркурий. Единствен Вилиърс си остана у дома, остана си един доживотен затворник на Земята.

Те се опитаха да му изкажат съчувствието си, но Вилиърс ги отхвърли с яростен упрек. Изруга ги здравата, тогава Райджър загуби самообладание и вдигна юмрук, а Вилиърс се хвърли с крясък срещу него и му счупи носа.

Очевидно Райджър не забравяше тази случка, защото и сега търкаше енергично носа си с пръст.

Челото на Каунас беше набраздено от бръчки и приличаше на грапавата страна на дъска за пране:

– Той е в Конвента, знаеш това. Получил е стая в хотела, номер 405.

– Аз няма да се срещам с него – каза Райджър.

– Той ще дойде тук, горе. Каза, че иска да ни види всичките. Така си и мислех... Каза, че ще дойде в девет. Ще бъде тук всяка минута.

– В такъв случай – каза Райджър, изправяйки се, – ако нямате нищо против, аз излизам.

– О, почакай малко – обади се Талиаферио. – Какво ще ти навреди, ако се срещнеш с него?

– Просто няма никакъв смисъл. Той е луд.

– Дори така да е. Хайде да не бъдем дребнави. Страхуваш ли се от него?

– Да се страхувам? – Райджър го изгледа с презрение.

– Тогава си много нервен просто. Какво те изнервя толкова?

– Не съм нервен – каза Райджър.

– Със сигурност си нервен. Ние всички чувстваме вина към него, при това без видима причина. Нищо от онова, което се случи, не е наша грешка – всичко това Талиаферио изрече с някаква нотка на оправдание в гласа и сам съзнаваше този факт.

И когато в следващия миг на вратата се почука, тримата скочиха и се вгледаха напрегнато в преградата, която стоеше между тях и Вилиърс.

Вратата се отвори и Ромерио Вилиърс влезе в стаята. Другите се изправиха вцепенени, за да го поздравят, и останаха в това положение, чувстваха се неловко и нито една ръка не се издигна за здрависване.

Вилиърс ги гледаше и се усмихващо язвително. „Той се е променил – помисли си Талиаферио.“ Вилиърс наистина се бе променил. Той се бе смалил почти във всичките си измерения. Една гърбица го правеше да изглежда още по-нисък. Кожата на черепа му проблясваше през отгънелите коси, а кожата на ръцете му бе набраздена от сини и криволичещи като влечуги вени. Изглеждаше болен. Като че ли нищо не бе останало у него, което можеше да го свърже със спомените от миналото, освен пронизителните му хитроумни очи, които засенчваше с една ръка, когато се вглеждаше напрегнато в нещо или когато говореше с равния си, овладян баритон.

– Приятели мои – каза Вилиърс. – Мои препускащи в Космоса приятели! Ние позагубихме връзката помежду си.

– Здравей, Вилиърс – каза Талиаферио.

– Добре ли си? – погледна го Вилиърс.

– Доста добре съм.

– А вие двамата?

Каунас се насили да се усмихне леко и да промълви нещо.

– Хайде, Вилиърс – рязко се обърна към него Райджър, – какво става?

– Райджър, гневният човек – усмихна се Вилиърс. – Как е Сириус?

– Движеше се добре, когато го напуснах. Как е Земята?

– Можеш и сам да видиш – отговори му Вилиърс, но нещо в гласа му се втвърди, докато изричаше думите... – Аз се надявам, че причината ви е тримата – продължи Вилиърс – да дойдете в Конвента, е да чуете моя доклад в другиден.

– Твоя доклад? Какъв доклад? – запита го Талиаферо.

– Писах ви за него. За моя метод за мас-трансфера.

Ъгълчетата на устните на Райджър се разтегнаха в усмивка:

– Да, писа ни. Но не каза нищо за доклада, обаче. И аз не си спомням да съм те виждал в списъка на докладчиците. Бих забелязал, ако си се записал.

– Прав си. Не съм се записал. Нито съм подготвил експозе за публикация.

Вилиърс се разгорещи и Талиаферо се опита да успокои обстановката:

– Карай по-леко, Вилиърс. Не изглеждаш много добре.

Вилиърс се извърна рязко към него и устните му се разкривиха:

– Сърцето ми ще издържи, благодаря ти.

– Слушай, Вилиърс – намеси се Каунас, – ако не си се записал и не си подготвил резюме...

– Вие слушайте. Аз чакам цели десет години. Вие си имате работа в Космоса, а аз трябва да преподавам в едно училище на Земята, но аз ви превъзхождам, превъзхождам всеки един от вас.

– Да приемем – започна Талиаферо.

– И също така не се нуждая от вашето снизхождение. Мандел беше свидетел. Предполагам, че сте чули за Мандел. Е, той е председател на Отдел астронавтика при Конвента и аз демонстрирах пред него мас-трансфера. Това беше един доста суров все още апарат и изгоря веднага, след като го използвах, но... слушате ли ме?

– Слушаме те – обади се хладно Райджър, – за да разберем за какво служи това.

– Той ще ми позволи да изложа моята постановка. Можете да се обзаложите, че ще ми позволи да го направя. Без предупреждение. Без реклама. Аз ще го изхвърля пред тях като бомба. Когато им дам да се уверят какви фундаментални взаимовръзки съдържа, това ще взриви Конвента. Те ще се разпръснат по домашните се лаборатории, за да ме проверят и да майсторят апаратурата си. И ще открият, че това нещо си върши работата. Аз направих така, че една жива мишка да изчезне от

едно място в моята лаборатория и да се появи на друго. Мандел беше свидетел на този опит.

Вилиърс се взря в тях, първо в лицето на един, а след това последователно в лицата на останалите.

– Вие не ми вярвате, нали? – запита ги след миг.

– Ако не ти е необходима реклама – запита го Райджър, – защо ни казваш в такъв случай?

– Вие сте нещо различно. Вие сте мои приятели, мои съученици. Вие излетяхте в Космоса и ме зарязахте на Земята.

– Това не беше въпрос на избор – възпротиви се Каунас със слаб и малко писклив глас.

Вилиърс не му обърна внимание:

– И така, аз искам сега да знаете – продължи той. – След като се случи с мишката, ще се случи и с човека. Онова, което може да предвижи нещо десет стъпки в лабораторията, ще го предвижи и на милион мили в Космоса. Аз ще бъда на Луната, и на Меркурий, също и на Сириус, и навсякъде другаде, където искам да отида. Аз ще се изравня с всеки от вас и дори ще постигна нещо повече. Аз ще направя много повече за астрономията дори само като преподавам в едно училище, дори само мислейки за нея, отколкото вие с вашите обсерватории, телескопи, камери и космически кораби.

– Добре – обади се Талиаферо, – аз съм доволен. Ще имаш повече власт. Мога ли да видя копие от доклада ти?

– О, не – Вилиърс склочи ръце и ги притисна към гърдите си, като че ли искаше да задържи листата-фантоми и да ги запази от очите на останалите. – Вие ще почакате, както всички други. Съществува само един екземпляр и никой няма да го види, докато аз не съм готов. Дори и Мандел няма да го види преди това.

– Един екземпляр – извика Талиаферо. – Ами ако го загубиш...

– Няма да го загубя. Ако се получи така все пак, той си остава в главата ми.

– Ако ти – Талиаферо едва не завърши това изречение с думата „умреш“, но се въздържа, след което направи едва забележима пауза и продължи – имаш някакъв разум, поне ще го фотографираш. За да бъдеш подсигурен.

– Не – отсече Вилиърс – Вие ще ме чуете вдругиден. Вие ще видите човешкия хоризонт разширен с един замах до такава степен, до каквато никога не е достигал – Вилиърс отново се вгледа напрегнато в лицата на всеки един от тях: – Десет години – промълви той. – Довиждане...

– Той е луд – избухна след миг Райджър, без да откъсва поглед от вратата, като че ли Вилиърс все още стоеше пред нея.

– Луд ли? – промълви замислено Талиафери. – В известен смисъл. Той ни мрази по някаква ирационална причина. И дори няма фотокопие от доклада като предпазна мярка...

Изричайки тези думи, Талиафери опипа собствения си малък скенер. Апаратчето представляваше безцветно цилиндърче, което не биеше на очи, малко по-тясно и малко по-късичко от обикновен молив. През последните години то се превърна в отличителния знак на учения, в по-голяма степен, отколкото стетоскопът бе отличителен знак за физика и микрокомпютърът за статистика. Скенерът се носеше в джоба на жилетката или самото, понякога просто се закрепваше за ръкава, зад ухото или пък се провесваше на една верижка на шията.

Понякога, когато беше настроен философски, Талиафери се питаше как ли е било в онези минали дни, когато изследователите е трябвало мъчително да си водят бележки от литературата, от файла или да изваждат копия на препечатки в размерите на оригинала. Колко тромаво и трудоемко!

Сега бе необходимо само да сканираш нещо напечатано или написано, за да имаш микронегатива му, който може да бъде проявен на спокойствие по-късно. Талиафери вече бе записал всяко резюме, включително и програмната брошура на Конвента. Другите двама, които той приемаше с пълно доверие, бяха направили точно като него.

– При така стеклите се обстоятелства – наруши мълчанието Талиафери – отказването от сканиране е цяла лудост.

– Космос – извика разпалено Райджър. – Няма доклад. Няма откритие. Трябва ли да вярваме на лъжите му?

– Но в такъв случай какво ще прави той вдругиден?

– Откъде да зная? Той е луд човек.

Талиафери все още си играеше със своя скенер и унесено се питаше дали трябва да извади и да прояви някои от малките остатъци от филмчето, които съдържаха най-съществената информация. Реши да не го прави.

– Не подценявайте Вилиърс – каза след миг той. – Той има ум.

– Преди десет години може би е имал – каза Райджър. – Сега е просто тъпанар. Предлагам да забравим за него.

Райджър говореше силно, като че ли да пропъди Вилиърс и всичко

онова, което се отнасяше до него. Той винаги обсъждаше спорните въпроси по този начин. Заговори за Сириус и за работата си – съставянето на радиокартата на Млечния път с новите радиоскопи, които можеха да разсейват сигналите на единичните звезди.

Каунас слушаше и кимаше, след това започна да му приглася с информация за радиоемисиите от слънчевите петна и за своя собствен доклад, предназначен за пресата, за връзката на протеините бури с гигантските хидрогенни пламъци по повърхността на Слънцето.

Талиаферо се присъедини към тях за кратко. Работата на Луната в сравнение с това, което другите разказваха, не беше толкова обаятелна. Последната информация по дългата скала на прогнозата за времето, която се получаваше чрез директното наблюдение на потоци от Земята, не би могла да се сравнява с радиоскопията и протеините бури.

Нещо повече, неговите мисли не можеха да се откъснат от Вилиърс. Вилиърс беше мозък. Всички те знаеха това. Дори Райджър, въпреки шума, който вдигаше, трябваше да е почувствал, че ако мас-трансферът изобщо е възможен, то Вилиърс се явява негов логичен откривател.

Обсъждаха собствената си работа и волю-неволю достигаха до извода, че нито един от тях не се е добрал до нещо голямо. Талиаферо следеше литературата и знаеше. Неговите собствени доклади бяха незначителни. Другите също не представяха факти от особено значение.

Нито един от тях – да се обърнем с лице към фактите – не стана чудо на астронавтиката. Колосалните мечти от училищните дни не се сбъднаха и това си беше самата истина. Те бяха просто едни рутинирани и компетентни в областта си работници. Не по-малко. Нито за нещастие повече. При това знаеха тази истина много добре.

Вилиърс беше нещо по-голямо от тях. И това знаеха. Съзнаването на тази истина, както и чувството за вина, стоеше в основата на тяхната неприязън към него.

Колкото и да му бе неприятно, Талиаферо си даваше сметка, че Вилиърс въпреки всичко си е все още по-големият. Другите навярно мислеха по същия начин. А посредствеността имаше свойството да нараства непоносимо бързо. Докладът за мас-трансфера можеше да мине през Конвента и тогава Вилиърс щеше да се превърне в колос в края на краищата, каквото той винаги бе смятал, че е. Докато неговите съученици, с всичките им предимства, ще бъдат забравени. Тяхната роля щеше да бъде оценена с аплодисментите на тълпата. И нищо повече.

Талиаферо почувства собствената си завист и собственото си огорчение и се засрами от това чувство.

Разговорът продължаваше и Каунас обърна поглед към него:

– Слушай, защо не се отбием при стария Вилиърс? – Това си беше фалшива сърдечност, един напълно неубедителен подтик за приличие – Каунас замълча за миг и продължи: – Няма никакъв смисъл да оставаме с лоши чувства... не е необходимо...

„Той иска да се увери в мас-трансфера – помисли си Талиаферо. – Надява се, че той е само един кошмарен сън на един луд човек, за да може да заспи спокоен тази нощ.“

Но самият той изпитваше същото любопитство, така че не се възпротиви, дори Райджър сви рамене и с болезнена гримаса се съгласи:

– По дяволите, защо пък не...

Наближаваше единайсет часа.

Талиаферо се събуди от настоящия звън на входната врата. Надигна се на лакът в тъмнината и в следващия миг го обзе гняв. Мекият блясък, който струеше от индикатора на тавана, показваше, че още не е станало и четири часа сутринта.

– Кой е там? – извика Талиаферо.

Звънецът на външната врата издрънча още веднъж настоятелно.

Ръмжейки, Талиаферо навлече хавлията си. Отвори вратата и премигна срещу светлината в коридора. Разпозна мъжа, когото бе видял в Отдела по триизмерност, срещал го бе много често.

Въпреки че се познаваха добре, мъжът обяви с дрезгав шепот:

– Казвам се Хубърт Мандел.

– Да, сър – каза Талиаферо.

Мандел бе едно от имената в астрономията. Стана много известен и си спечели ключова, ръководна позиция в Изпълнителното астрономическо бюро, прояви достатъчно енергия и бе избран за председател на секцията по астронавтика в Конвента.

Внезапно на Талиаферо му дойде наум, че това бе същият Мандел, пред когото Вилиърс казал, че е демонстрирал мас-трансфера. Мисълта за Вилиърс по някакъв начин отрезви съвсем Талиаферо.

– Вие сте доктор Едуард Талиаферо, нали? – запита Мандел.

– Да, сър.

– В такъв случай облечете си и елате с мене. Много е важно. Това засяга един наш общ познат.

– Доктор Вилиърс?

Очите на Мандел присветнаха леко. Веждите и клепачите му бяха

дотокова светли, че почти не се забелязваха и придаваха на погледа му някаква неестествена голота. Косите му бяха тънки като коприна. Човекът беше на около петдесет.

– Защо Вилиърс? – запита след миг Мандел.

– Той спомена за вас миналата вечер. Не зная да имаме друг общ познат.

Мандел кимна в знак на одобрение, изчака Талиафери да се намъкне в дрехите си, след това се обърна и го поведе. Райджър и Каунас ги чакаха в една стая на етаж над стаята на Талиафери. Очите на Каунас бяха зачервени и по погледа му личеше, че е разтревожен. Райджър пушеше цигара и нервно изпускаше дима.

– Ние всички отново сме тук – каза Талиафери. – Още една среща на съученици.

Шегата прозвуча плоско и никой не се засмя.

Той седна и тримата се загледаха едни други. Райджър сви рамене.

Мандел пресече стаята, бръкнал с ръце дълбоко в джобовете си.

– Извинявам се за всички неудобства, джентълмени – каза той – и ви благодаря за вашето съдействие. Аз бих искал от вас още нещо обаче. Нашият приятел Ромеро Вилиърс е мъртъв. Преди един час неговото тяло беше изнесено от хотела. Медицинската експертиза доказва, че е умрял от сърдечна недостатъчност.

Настъпи зашеметяваща сетивата тишина. Цигарата на Райджър потрепера близо до устните му, след това изгасна бавно, без да измине пътя си до тях.

– Бедният дявол – наруши мълчанието Талиафери.

– Ужасно – прошепна дрезгаво Каунас. – Той беше... – гласът му се разтрепера и секна.

Райджър се разтесе:

– Е, той имаше болно сърце. Нищо не можеше да се направи.

– Можеше да се направи едно малко нещо – поправи го Мандел. – Да оздравее...

– Какво означава това? – запита остро Райджър.

– Вие тримата кога го видяхте за последен път? – запита Мандел.

– Снощи – каза Талиафери. – Оказа се, че имамхе нещо като среща на стари съученици. Ние и четиримата се срещнахме след десет години. Не стана кой знае колко весела среща. Аз съжалявам, че трябва да го призная. Вилиърс мислеше, че има причина да ни е разгневен и той беше разгневен.

– Това беше... кога?

– Около девет часа, първия път.

– Първия път?

– Видяхме се с него по-късно вечерта.

– Той си тръгна разгневен – Каунас изглеждаше разтревожен. – Ние не можехме да остави това така. Трябваше да опитаме... като че ли не сме били приятели някога. Така че отидохме в неговата стая и...

Мандел се хвана за последните думи:

– Всички ли бяхте в неговата стая?

– Да – каза Каунас, изглеждаше изненадан.

– Към колко?

– Единайсет, мисля че беше единайсет часа. – Той огледа останалите.

Талиаферо кимна в знак на потвърждение.

– И колко време останахте?

– Две минути – намеси се Райджър. – Вилиърс ни заповяда да излезем, като че ли бяхме дошли да му откраднем доклада – той направи пауза, сякаш очакваше Мандел да запита за какъв доклад става дума, но Мандел не запита нищо. След миг Райджър продължи: – Аз мисля, че го държеше под възглавницата си. Поне така ми се стори, защото той самият лежеше напърно на възглавницата, когато ни изкрещя да се махаме от стаята му.

– Може би в този момент е умирал – намеси се Каунас с гъгвив шепот.

– Не в този момент – каза Мандел. – Така че вие всички по всяка вероятност сте оставили отпечатъците си.

– Вероятно – съгласи се Талиаферо. Той започваше да губи част от автоматичното си уважение, което изпитваше до този момент към Мандел, търпението му се изчерпваше. Все пак Мандел или който и да е друг... беше четири часа сутринта. – И така за какво е всичко това сега? – запита Талиаферо.

– Ами, джентълмени – погледна ги Мандел, – има нещо повече от смъртта на Вилиърс, което е свързано със смъртта на Вилиърс. Докладът на Вилиърс, единственият екземпляр, доколкото аз самият зная, беше натъпкан в един пепелник и от него бяха останали само някакви късчета. Аз никога не съм виждал, нито съм чел този доклад, но зная достатъчно по въпроса, за да мога да се закълна пред съда, ако е необходимо, че остатъците от неизгорялата хартия са от доклада, който той възнамеряваше да представи пред Конвента. Вие като че ли се съмнявате, доктор Райджър?

Райджър се усмихна горчиво:

– Съмнявам се, че той е възнамерявал да го представи. Ако ви е необходимо моето мнение, той беше луд човек. От десет години той живее като затворник на Земята и е измислил мас-трансфера като идея за бягство. Вероятно това го е поддържало жив. Нагласил е по някакъв начин една измамна демонстрация. Не казвам, че го е направил предумишлено. Той вероятно е бил лудо искрен и искрено луд. Снощи достигна кулминационната точка на лудостта си. Той дойде в нашите стаи... той ни мразеше, защото успяхме да избягаме от Земята... а снощи триумфираше над нас. За този триумф е живял през изминалите десет години. Всичко случило се вероятно го е ужасило дотолкова, че може и да си е възвърнал до известна степен разсъдъка. Знаеше, че всъщност не може да представи никакъв доклад, нямаше какво да представя изобщо. Така че го е изгорил и сърцето му е отказало. То беше толкова зле.

Мандел слушаше думите на астронома от Сириус и в погледа му се четеше остро неодобрение. Най-накрая каза:

– Много сладкодумие, доктор Райджър, но напълно погрешно. Мене човек не може толкова лесно да излъже с някаква демонстрация, както вие сам сте повярвали, че би могло да стане. Според данните, които аз бях принуден да проверя доста бързо, вие и тримата сте били негови съученици. Така ли е? – И тримата кимнаха в знак на потвърждение. – Има ли други ваши съученици тук, в Конвента?

– Не – каза Каунас. – Ние бяхме единствените четирима квалифицирани и получили докторат по астрономия през тази година. Той поне можеше да се квалифицира, освен...

– Да, разбирам – каза Мандел. – Е, в такъв случай един от вас тримата е посетил Вилиърс в стаята му още един път, за последен път в полунощ.

Настъпи кратко мълчание. След това Райджър го наруши с хладен глас:

– Не съм аз.

Очите на Каунас се разшириха и главата му се разтрепера:

– Какво намекувате?

– Един от вас е отишъл при него в полунощ и е настоял да види доклада. Не зная с какъв мотив. Може би е отишъл с определено намерение да му причини сърдечния удар. Когато Вилиърс е колабирал, престъпникът, ако мога така да го нарека, е бил доста чевърст. Той е сграбчил доклада, който, бих могъл да добавя, че вероятно е бил под възглавницата, и го е сканирал. След това е унищожил самия доклад в

пепелника, но е бързал и не е успял да го унищожи напълно.

– Откъде знаете всичко това? – прекъсна го Райджър. – Да не би да сте видели?

– Почти – обърна се към него Мандел. – Вилиърс не беше напълно мъртъв в мига на първия си колапс. Когато престъпникът е излязъл, Вилиърс е успял да вдигне телефонната слушалка и да позвъни в стаята ми. Той е изрекъл няколко фрази, те са достатъчни да обяснят онова, което се е случило. За нещастие аз не бях в стаята си, бях на една късна конференция. Моят телефонен секретар обаче е записал всичко. Когато се върна в офиса или в стаята си винаги включвам телефонния си секретар. Бюрократичен навик. Тогава се обадох. Той беше мъртъв.

– Е, в такъв случай – обади се Райджър, – какво ви е казал той, кой е бил при него?

– Не ми каза това. Или ако го е казал, не е твърде ясно. Но една дума се чува пределно отчетливо. Тя беше „сученик“.

Талиафери откачи скенера си от мястото му във вътрешния джоб на самото му и го подаде на Мандел.

– Ако желаете, бихте могли да проявите филмчето на моя скенер – каза той. – Можете да го направите. Няма да намерите там доклада на Вилиърс.

В следващия миг Каунас направи същото. Райджър намръщи вежди, но се присъедини към тях.

Мандел взе трите скенера:

– Вероятно някой от вас, който го е направил – рече сухо той, – вече е извадил доклада. Обаче...

– Бихте могли да ме претърсите – Талиафери вдигна вежди. – И мене, и моята стая.

Но Райджър все още се мръщеше:

– Почакайте за минута, почакайте само за една минута. Вие полицай ли сте?

Мандел се взря в него:

– Искате ли полиция? Искате ли скандал и обвинение в убийство? Искате ли Конвентът да се разтури и пресата на Системата да си направи един хубав празник с астрономията и астрономите? Смъртта на Вилиърс може да е била един нещастен случай. Той наистина имаше слабо сърце. Който и от вас да е бил в стаята му, вероятно е действал импулсивно. Може би изобщо не е мислил за предумишлено убийство. Ако някой от вас върне негатива, можем да си спестим големи неприятности.

– Дори и за престъпника ли се отнася? – запита Талиаферио.

– Може би той ще има някои затруднения – сви рамене Мандел. – Аз не му обещавам имунитет. Но каквато и да е тази неприятност, тя няма да бъде огласена публично и за нея няма да бъде отсъден доживотен затвор, както може би ще стане, ако извикаме полицията.

Тримата мълчаха.

– Престъпникът е един от вас – допълни Мандел.

Отново мълчание.

След това Мандел продължи да говори:

– Мисля, че мога да разбера причината за деянието на виновната личност. Докладът може би е унищожен. Само ние четиримата знаем за мас-трансфера и само аз съм виждал единствената демонстрация. Освен това вие сте чули само неговите думи, може би думите на един луд човек, лесно ще бъде да се повярва на теорията на доктор Райджър, че никога не е имало мас-трансфер и никога няма да има. Ще минат една или две години и нашият престъпник, който притежава данните за мас-трансфера, може да започне да го разкрива малко по малко, фалшиви експерименти, внимателно публикувани доклади, и накрая се появява откривател, който ще се възползва от големите пари и от известността. Дори неговите собствени съученици няма да заподозрят нищо особено. Те дори ще си помислят, че отдавна отминалата история с Вилиърс е вдъхновила съученика им да започне изследвания в тази област. И нищо повече – Мандел огледа изпитателно всяко от лицата на тримата подред. – Но нищо от това няма да свърши работа днес. Всеки един от трима ви, който има нещо общо с мас-трансфера, може да се окаже престъпникът. Аз съм виждал демонстрацията; аз знам, че тя е легитимна; аз зная, че един от вас притежава запис на доклада. Следователно информацията е безполезна за вас. Предайте я.

Мълчание.

Мандел отиде до вратата на стаята и отново се върна на предишното си място:

– Високо ще оценя жеста, ако останете тук, докато се върна. Няма да се бая. Надявам се, че виновният ще използва отсъствието ми, за да размисли. Ако се страхува да си признае, че ще загуби работата си, нека да му напомня, че след една среща с полицията ще загуби свободата си и това ще му коства душевни терзания – Мандел претегли на дланта си трите скенера, изглеждаше тъжен и зажаднял за сън. – Аз ще проявя тези неща.

Каунас се опита да се усмихне:

– Ами ако някой от нас избяга... докато вас ви няма?

– Само един от вас има причина да го направи – каза Мандел. – Мисля, че мога да разчитам двамата невинни да контролират третия, та макар и само заради собствената си защита.

Беше пет часа сутринта. Райджър погледна часовника си възмутено:

– Дяволски късмет. Аз искам да спя.

– Бихме могли да се свием тук – Талиафери прие нещата философски. – Възнамерява ли някой да направи признание?

Каунас погледна встрани, а Райджър повдигна нервно горната си устна.

– Аз не мисля така – Талиафери затвори очи, положи едрата си глава на облегалката на стола и гласът му прозвуча уморено: – Там на Луната сега е мъртъв сезон. Ние имаме двуседмична нощ и след това работа, работа... След това две седмици слънце и няма нищо друго освен изчисления, корелации и дискусии. Това е трудното време. Мразя го. Ако имаше повече жени, ако можех да си организирам нещо постоянно...

Каунас заговори шепнешком, че все още е невъзможно да се наблюдава с телескопа изцяло Слънцето, което е застанало над хоризонта, както и Меркурий. Но след още две мили полагане на релси Обсерваторията ще бъде предвижена... Предвижване на цялото съоръжение, знае се, че това изисква огромни сили, соларната енергия се използва директно... това може да бъде постигнато. Това би могло да бъде постигнато.

Дори Райджър намери за необходимо да говори за Сириус, след като изслуша ниския шепот на другите двама мъже. На Сириус проблемът бил в двучасовите ротационни периоди, което означавало, че звездите префучават през небето с голяма скорост, която е два пъти по-голяма от тази, с която преминават по небето на Земята. Една мрежа от три светлинни обсега, три радиообсега улавят полетата за наблюдение едно след друго, докато те преминават като вихрушка.

– Можете ли да използвате един от полюсите? – запита Каунас.

– Ние мислим за Меркурий и за Слънцето – каза Райджър нетърпеливо. – Дори на полюсите небето все още се върти и половината от него ще бъде завинаги скрито. Ако днес Сириус показва едно си лице към Слънцето, така, както то прави Меркурий, ние бихме могли да имаме едно постоянно нощно небе със звезди, които се въртят бавно, веднъж на три години.

Небето започна да просветлява. Разсъмваше се бавно.

Талиафери беше полузаспал, но решително оставаше в по-

лусъзнание. Той не можеше да си позволи да заспи и да остави другите двама будни. Всеки един от тримата, помисли си той, се пита... Кой? Кой? – освен виновния, разбира се.

Очите на Талиаферо се отвориха широко отново, когато Мандел влезе. Небето, което се виждаше през прозореца, беше станало синьо. Талиаферо се зарадва, че прозорецът е затворен. В хотела имаше климатична инсталация, разбира се, но прозорците можеха да бъдат отворени през топлия сезон на годината от онези земяни, които лелееха илюзията, че ще достигнат до свеж въздух. Талиаферо, в главата на когото постоянно живееше вакуумът на Луната, потрепери при мисълта за него.

– Някой от вас има ли да каже нещо? – запита Мандел. Тримата го изгледаха твърдо. Райджър поклати глава в знак на отрицание.

– Проявих филмите във вашите скенери, джентълмени – каза Мандел. – Прегледах резултатите – той хвърли скенерите и проявените негативи на филмите върху леглото. – Нищо! Страхувам се, че ще ви бъде трудно да подредите филмчетата. За което съжалявам. А засега си остава въпросът къде е липсващият филм.

– Ако има такъв – обади се Райджър и се прозя с чудовищно разтегнатата уста.

– Бих ви препоръчал да слезем в стаята на Вилиърс, джентълмени – каза Мандел.

– Защо? – погледна озадачен Каунас.

– Това психология ли е? – запита Талиаферо. – Отведи престъпника до мястото на престъплението и угрizenието ще измъкне признанието от него, така ли?

– Причината не е толкова мелодраматична – каза Мандел. – Просто искам двамата невинни от вас да ми помогнат да открия липсващото филмче, което съдържа доклада на Вилиърс.

– Мислите ли, че то е там? – запита предизвикателно Райджър.

– Възможно е. Това е началото. Ние можем да претърсим всяка една от вашите стаи. Симпозиумът на астронавтите ще започне едва утре в десет часа сутринта. Имаме време дотогава.

– А след това?

– След това трябва да се извика полицията.

Влязоха шумно в стаята на Вилиърс. Райджър беше почервенял, а Каунас – пребледнял. Талиаферо се опита да остане спокоен.

По-предишната нощ видяха стаята под лъчите на изкуственото осветление, в нея намръщеният и разчорлен Вилиърс притискаше възглавницата до гърдите си, гледаше към тях с неприязън и им крещеше да се

махат. Сега в стаята се носеше дъхът на смъртта.

Мандел опипа поляризатора на прозореца, за да увеличи притока на светлина, нагласи го и слънцето нахлу в стаята от изток. Каунас закри светкавично с ръка очите си и изкрещя:

– Слънцето!

Всички останали замръзнаха по местата си от крясъка му.

По лицето на Каунас се изписа ужас, като че ли не земното, а неговото меркурианско слънце бе заслепило звора му.

Талиафери си помисли за своята собствена реакция да отвори прозореца, за да достигне до свежия въздух, и проскърца със зъби. Всичките се бяха променили много през изминалите десет години живот извън Земята.

Каунас изгича до прозореца, щракна поляризатора и след това дъхът излезе от гърдите му като тежък залп.

Мандел застана до него:

– Какво става, нещо лошо ли?

Другите се приближиха до тях.

Градът се простираше пред погледите им отвъд хоризонта, изграден от дялан камък и тухли, окъпан от лъчите на изгриващото слънце и хвърляше сенките си към самите тях. Талиафери погледна скришом към града и въздъхна тежко.

Каунас, гърдите на който се свиваха и си поемаха въздух толкова конвулсивно, че от гърлото му всеки миг щеше да избухне крясък, се вгледаше в някаква точка все по-настойтелно. Там, на перваза на вътрешния прозорец, в един от ъглите, имаше някаква дракотина, някаква дупка в цимента и парче млечносив на цвят микрофилм. Той не бе по-голям от един инч и върху него падаха ранните слънчеви лъчи.

Мандел гневно изкрещя нещо неразбираемо за слуха и вдигна с трясък прозореца. Той грабна парчето микрофилм и се взря в него със зачервените очи.

– Почакайте тук – каза в следващия миг той.

Нямаше какво да се каже. Когато Мандел излезе, тримата седнаха и се вгледаха глуповато в лицата на останалите двама.

Мандел се върна след двадесет минути. Заговори със спокоен глас (за гласа му човек можеше да си помисли, че е спокоен, защото самият Мандел вече бе преминал границата на яростта):

– Бъгълът в пукнатината не е бил изложен на атмосферните влияния дълго време. Успях да различа само няколко думи. Това е докладът на Вилиърс. Останалото е унищожено. Нищо не може да бъде спасено.

Всичко е пропаднало.

– И после какво? – запита Талиаферо.

Мандел сви уморено рамене:

– Точно сега никак не ме е грижа. Мас-трансферът изчезна и няма да се появи, докато някой друг умен като Вилиърс не го открие отново. Аз ще работя по него, поне си правя илюзията, че това е в моите възможности. Предполагам, че вие тримата не сте от значение при така стеклите се обстоятелства, независимо дали сте виновни или не. Каква е разликата?! – тялото му като че ли се отпуснаше и всеки миг щеше да се предаде на отчаянието.

Но в следващия миг прозвуча решителният глас на Талиаферо:

– Почакайте малко. Във вашите очи всеки един от нас тримата може да е виновен. Аз например. Вие сте голям човек в научната сфера и никога няма да кажете добра дума за мене. Винаги ще налагате оценката, че съм некомпетентен и лош човек. Аз ще бъда унищожен от сянката на вината. Затова нека да разрешим този въпрос.

– Аз не съм детектив – каза уморено Мандел.

– В такъв случай да извикаме полиция, по дяволите.

– Почакай за момент, Тал – обади се Райджър. – Можеш ли да допуснеш, че аз съм виновен?

– Аз казвам, че аз съм невинен.

– Това означава, че трябва да минем през психотеста всички – в гласа на Каунас пролича страх. – Може би имаме умствени увреждания...

Мандел вдигна високо във въздуха двете си ръце:

– Джентълмени! Джентълмени! Моля ви! Има едно нещо, което ние можем да направим, преди да дойде полицията. Вие сте прав, доктор Талиаферо, ще бъде нечестно спрямо невинния, ако въпросът не се разреши.

Всички се обърнаха към него и по лицата им се четеше различна степен на враждебност.

– Какво предлагате? – запита Райджър.

– Имам един приятел, който се казва Уендъл Ърт. Може би сте чували за него, а може и да не сте чували, но по всяка вероятност аз бих могъл да го видя тази вечер.

– И какво, ако го направите? – запита Талиаферо. – Какво ще ни помогне това на нас?

– Той е един странен човек – каза колебливо Мандел. – Много странен. И много умен по свой начин. Той е помагал на полицията и може

би ще помогне и на нас сега.

ЧАСТ ВТОРА

Едуард Талиафери не можеше да се въздържа да не погледне към стаята и нейния обитател. Остана крайно удивен. И стаята, и обитателят й като че ли съществуваха изолирани и като че ли бяха част от непознаваемия свят. Звучите на Земята не достигаха до това добре подплатено с изолационни материали гнезденце, в което нямаше нито един прозорец. Светлината и въздухът на Земята бяха изместени от изкуствената светлина и от климатичната инсталация.

Помещението беше голямо, мрачно и разхвърляно. Те си проправиха път през бъркотията по пода и се насочиха към един диван, от който изблъскаха филмчетата-книги и ги струпаха в безпорядък от едната му страна.

Лицето на собственика на стаята беше голямо, кръгло и закрепено върху яко и набито тяло. Той се движеше бързо на късите си крака, тресеше главата си, когато говореше, а очилата му с големи диоптри подкачаха по бучката, която му служеше за нос. Тежките му и леко изпъкнали очи пробляснаха и издадоха късогледството му в мига, в който този човек седна в стола зад силно осветеното си бюро.

– Добре сте направили, че сте дошли, джентълмени. Моля ви да извините бъркотията в стаята ми – той разпери късите си пръсти и със замах описа кръг във въздуха. – Заех се да направя каталог на много предмети, които съм събрал и които са много важни от междупланетарна гледна точка. Например...

Той се измъкна от мястото си и се зарови в някакви предмети, които бяха натрупани край бюрото му. След малко намери един пепелявосив на цвят предмет, който беше полупрозрачен и приблизително цилиндричен по форма.

– Това е – каза той – един Калиситянски предмет, който може би е реликва на интелигентността, проявена в нечовешка форма. Това още не е решено. Открити са не повече от дузина такива неща и този е най-съвършеният образец, който съм виждал.

Той го захвърли на една страна и Талиафери подскочи. Пълничкият мъж следеше мисълта си, но успокои гостенина:

– Не е чупливо.

След миг домакинят седна отново, скръсти дебелите си ръце на коrema си и те започнаха да се издигат и спускат под напъните на

равномерното му дишане.

– И какво мога да направя за вас?

Хубърт Мандел започна да обяснява надълго и нашироко нещата и през това време Талиафери се замисли дълбоко. Със сигурност един мъж на име Уендъл Ърт наскоро беше написал и издал книгата „Сравнителни еволюционни процеси на водно-кислородните планети“ и със сигурност човекът, при когото дойдоха, не би могъл да е неин автор.

– Вие ли сте авторът на „Сравнителни еволюционни процеси“, доктор Ърт? – запита в следващия миг Талиафери.

– Чели ли сте я? – по лицето на Ърт се разля блажена усмивка.

– Ами, не съм все още, но...

Изречението по лицето на Ърт в следващия миг се втвърди:

– В такъв случай трябва да я прочетете. Веднага. Ето, аз имам един екземпляр.

Той подскочи от стола си, но Мандел извика след него:

– Не, почакайте, Ърт, всичко по реда си. Става дума за нещо сериозно.

Той всъщност насили Ърт да се върне на мястото си и започна да му говори забързано, като че ли по този начин възнамеряваше да го предпази от по-нататъшни изблици и отклонения. Разказа цялата история с удивително точни и пестеливи думи.

Докато слушаше, лицето на Ърт почервения бавно. Той сграбчи очилата си и ги повдигна в по-горна опорна точка на носа си.

– Мас-трансфер! – извика в следващия миг той.

– Видах го със собствените си очи – увери го Мандел.

Но Ърт се люлееше напред и назад, притиснал с длани бузите си:

– Мас-трансфер. Единственият подходящ начин, по който трябва да пътува цивилизованият човек. Единственият възможен начин. Единственият приемлив начин. Макар и да не ми е познат. Ех, ако аз бях там. Но този хотел е почти на трийсет мили разстояние.

Райджър, който слушаше с раздразнение и това личеше по изражението на лицето му, се намеси:

– Зная, че съществува въздушна линия до Конвент Хол. С нея ще ви отнеме само десет минути.

Ърт се вцепени и погледна със странен поглед към Райджър. Бузите му се зачервиха отново. Той скочи на крака и изхвъркна от стаята.

– Какво става по дяволите! – изрече след него Райджър.

– По дяволите – промърмори Мандел, – трябваше да ви предупредя.

– Да ни предупредите за какво?

– Доктор Ърт не пътува с никакви превозни средства. Има си фобия. Той върви само пеша.

Каунас примига в сумрака на стаята:

– Но той е екстратерологист, нали? И е експерт, който се занимава с живите форми по другите планети?

Талиафери се изправи и застана пред галактическия телескоп, който бе монтиран върху един пиедестал. Астрономът се вирише в блясъка на междузвездното пространство. Никога не бе виждал толкова голям и толкова сложен телескоп.

– Той е екстратерологист, да, но никога не е посещавал никоя от планетите, по които е експерт, и никога няма да ги посети. Съмнявам се дали за трисет години е изминал повече от една миля разстояние извън стаята си – Райджър се засмя.

– Може би го намирате за забавно – избухна гневно Мандел, – но аз на свой ред бих оценил усилията ви да се съдржате в приказките си, когато доктор Ърт се върне.

Ърт се втурна в стаята един миг по-късно:

– Извинете ме, джентълмени – каза той шепнешком. – А сега хайде да се заемем с проблема. Може би един от вас желае да направи признание...

Устните на Талиафери се изтриваха болезнено. Този пълничък полузатворник, екстратерологистът, едва ли беше в състояние да измъкне някакво признание от когото и да било. За щастие нямаше нужда от детективския му талант, ако такъв изобщо съществуваше в края на краищата.

– Доктор Ърт – запита го след миг Талиафери, – свързан ли сте с полицията?

Истинска усмивка на самодоволство се разля по зачервеното лице на Ърт:

– Официално не съм свързан, доктор Талиафери, но неофициалните ми връзки наистина са много добри.

– В такъв случай аз ще ви дам малко информация, която вие може да отнесете в полицията.

Ърт глътна стомаха си и подръпна полите на ризата си, за да избърше стъклата на очилата си в тях. Когато свърши с бърсането и очилата отново кацнаха на носа му, той проговори:

– И какво е това нещо?

– Аз ще ви кажа кой е присъствал в момента, когато Вилиърс е умрял и кой е сканирал неговия доклад.

– Вие сте разрешил мистерията?

– Мислих за това през целия ден. Предполагам, че съм я разрешил – на Талиафери много му допадна сензацийата, която предизвика у околните.

– Е, давайте тогава.

Талиафери си пое дълбоко дъх. Нямахме да бъде лесно да се справи със задачата, въпреки че беше я планирал от часове:

– Виновният – каза той – очевидно е доктор Хубърт Мандел.

Мандел се взря в Талиафери изумен, едва поемайки си дъх от възмушение:

– Вижте какво, докторе – започна той гръмко, – ако имате някакво основание за подобно глупаво...

Тенорът на Ърт надвиши гласа на Мандел:

– Нека да му позволим да се изкаже, Хубърт, нека да го чуем. Вие го подозирате и няма закон, който да му забрани той да подозира вас.

Мандел потъна в яростно мълчание.

Талиафери се опита да овладее гласа си:

– Това е нещо повече от подозрение, доктор Ърт. Явлението е съвършено ясно. Четирима от нас знаят за мас-трансфера, но само един от нас, и това е доктор Мандел, наистина е виждал демонстрацията на опита. Само той знаеше, че тя е факт. Той знаеше, че съществува доклад по темата. Ние тримата знаехме само, че Вилиърс е излязъл малко или повече от равновесие. О, може и да сме си мислили, че съществува някаква вероятност. Ние го посетихме в единайсет часа, мисля, че беше толкова, само за да проверим това, въпреки че никой от нас не изрече мислите си на глас, но той ни посрещна по-обезумял отпреди.

Да проверим знанията на специалиста и мотивите на доктор Мандел в такъв случай. Доктор Ърт, представете си нещо друго. Който и да се е изправил срещу Вилиърс онази нощ, той е видял как той колабира и е сканирал доклада му (нека засега този човек да бъде анониман), той навярно ужасно се е уплашил, когато е видял, че Вилиърс се възвръща към живота и когато го е чул, че се обажда по телефона. Нашият престъпник, обхванат за момент от паника, е проумял едно нещо: факта, че трябва да се отърве от това, което го изобличава в престъпление.

Той е трябвало да се отърве от непроявения филм на доклада и е трябвало да се справи по такъв начин, че да не бъде разкрит и така, че да може го вземе още веднъж, ако остане извън подозрение и не бъде разкрит. Первазът на вътрешния прозорец е идеален за тази цел. Той бързо е отворил прозореца на Вилиърс, изхвърлил е филмовата лента

навън и е излязъл. Дори ако Вилиърс беше оживял или пък телефонният разговор бе дал някакъв резултат, то като обвинения щяха да останат само думите на Вилиърс срещу престъпника. При това не би било трудно да се докаже, че Вилиърс е загубил душевното си равновесие...

Талиафери замълча и като че ли изпита вкуса на победата за миг. Доводите му не можеха да бъдат опровергани.

Уендъл Ърт премигна срещу него и размърда палците на прилепените си до гърдите ръце, така че те пляснаха върху широката преднища на ризата му.

– Кое е важното в случая? – запита той.

– Това означава, че прозорецът е отварян и филмът е изхвърлен навън, на открит въздух. Райджър живее от десет години на Сириус, Каунас – на Меркурий, а аз – на Луната – с изключение на кратки отсъствия. Ние коментирахме няколко пъти вчера въпроса за трудността да се аклиматизираме на Земята.

На световите, в които работим, няма въздух. Ние никога не излизаме на открито, без да сме облекли специален костюм. Да се изложим на външните влияния без костюм за нас е немислимо. Нито един от нас не би могъл да отвори прозореца, без да се пребори с придобития от десет години навик. Доктор Мандел обаче е живял изключително само на Земята. Да отвори прозореца за него е само въпрос на обтягане на мускулите. Той би могъл да направи това. Ние – не. Следователно той е извършил престъплението.

Талиафери седна отново на мястото си и се усмихна.

– Космическо! Това е то! – извика ентузиазирано Райджър.

– Изобщо не е така – изрева Мандел полуизправен, като че ли се готвеше да се нахвърли върху Талиафери. – Аз отричам цялата изфабрикувана версия. Ами записът на телефонния разговор на Вилиърс, който аз имам? Той употребява думата „съученик“. Това се чува отлично от запис...

– Той е умирал – каза Талиафери. – Много голяма част от онова, което е казвал, вие сам признавате, е неразбираема. Аз ви питам, доктор Мандел, без да сте чули лентата, бихте ли се съгласили с факта, че гласът на Вилиърс би могъл да изкриви звука и той да не бъде разпознат?

– Ами... промълви объркано Мандел.

– Аз съм сигурен, че това е така. В такъв случай няма причина да се предполага, че вие не сте нагласили предварително лентата, че не сте записали предварително думата „съученик“ на нея.

– Господи боже! – възкликна Мандел – Откъде бих могъл да зная,

че съществуват съчвеници в Конвента? Откъде бих могъл да зная за мас-трансфера изобщо?

– Би могъл самият Вилиърс да ви е казал. Допускам, че точно така е станало.

– Вижте какво – каза Мандел, – вие сте видели Вилиърс жив в единайсет часа. Медицинският експерт, който е видял трупа на Вилиърс малко след три часа сутринта, е заявил, че той е умрял поне преди два часа. Това е било точно така. Времето на смъртта следователно е между единайсет вечерта и един часа сутринта на следващия ден. Аз бях на една късна конференция. Мога да докажа местонахождението си, а то се намира на мили разстояние от хотела. Имам повече от дузина свидетели. Те ще отговорят на въпросите ви. Това достатъчно ли е?

Талиафери замълча за момент. След това продължи упорито с доводите си:

– Дори така да е. Предполагам, че сте се върнали в хотела към два и трийсет през нощта. Влезли сте в стаята на Вилиърс, за да проведете разговора си с него. Намерили сте вратата отворена или пък сте имали ключ от нея. Във всеки случай вие сте го намерили мъртъв. В никакъв случай не сте искал да изпуснете възможността да сканирате доклада...

– И ако той е бил вече мъртъв и не е могъл да ми телефонира, защо в такъв случай ще се налага да крия филмчето?

– За да избегнете подозрението. Може би имате второ копие от филма, което е на сигурно място и е във ваше владение. Що се отнася до този пункт, за него имаме само вашето твърдение, че докладът е унищожен.

– Достатъчно. Достатъчно – изкрещя Ърт. – Това е една интересна хипотеза, доктор Талиафери, но тя пропада под собствената си тежест.

Талиафери се намръщи:

– Това вероятно е ваше мнение...

– Би могло да бъде мнението на всеки друг. На всеки, който разчита на човешката мисъл. Не разбирате ли смисъла на факта, че Хубърт Мандел е направил твърде много, за да бъде престъпникът?

– Не – отсече Талиафери.

Уендъл Ърт се усмихна благо:

– Като учен, доктор Талиафери, вие без съмнение знаете, че е глупаво да се влюбвате в собствените си теории, изключвайки фактите и причинността. Направете ми удоволствието да се държите както подoba на един детектив.

Помислете, че ако доктор Мандел е причинил смъртта на Вилиърс

и е фалшифицирал алибито си... или ако е открил Вилиърс мъртъв и се е възползвал от смъртта му, колко малко му е трябвало да направи? Защо трябва да сканира доклада или да заявява, че някой друг го е направил? Той можеше просто да вземе доклада. Кой друг знае за неговото съществуване? Никой наистина. Няма причина да се мисли, че Вилиърс е казал на някой друг за неговото съществуване. Вилиърс беше патологично прикрит човек. Съществуват толкова много причини да се смята, че не е казал на никого друго за съществуването на доклада.

Никой не е знаел, че Вилиърс е разговарял с някого, с изключение на доктор Мандел. Това не беше обявено. Нито пък някакво резюме бе публикувано. Доктор Мандел просто е могъл да си излезе с доклада, напълно убеден в неузвимостта си.

Дори ако той беше открил, че Вилиърс е разговарял със своите съученици по този въпрос, какво от това? Какво доказателство биха извадили неговите съученици освен думата на човек, когото самите те са смятали за луд?

Обявявайки, че докладът на Вилиърс е унищожен, заявявайки, че неговата смърт не е напълно естествена, търсейки втори сканиран екземпляр на филма... накратко казано, чрез всичко, което е направил, доктор Мандел е предизвикал подозрение, че подозрението може да падне единствено върху него. При положение, че той се е нуждаел само от спокойствие, за да извърши перфектното престъпление. Ако той беше престъпникът, в такъв случай той би бил пълен глупак, по-тъп от всеки, когото съм виждал. А доктор Мандел, в края на краищата, не е такъв човек.

Талиаферо се замисли дълбоко, но не намери думи за отговор.

– В такъв случай кой го е направил? – запита Райджър.

– Един от вас тримата. Това е очевидно.

– Но кой?

– О, това също е очевидно. Аз зная, че всеки от вас е бил виновен в момента, в който доктор Мандел е завършил описанието на събитията.

Талиаферо погледна с отвращение към пълничкия екстра-терологист. Блъфът не го плашеше, но се тревожеше за двамата си съученици. Устните на Райджър се бяха опънали яростно напред, а долната челюст на Каунас се беше отпуснала и му придаваше вид на идиот. И двамата приличаха на някакви огромни риби.

– Кой от нас в такъв случай е престъпникът? Кажете ни – настоя Талиаферо. Търт отново премигна:

– Първо искам да си изясним, че предимство има въпросът с мас-

трансфера. Той все още може да бъде разкрит.

Мандел, който изглеждаше разгневен, прохленчи раздражено:

– За какъв дявол говорите, Ърт?

– Човекът, който е сканирал доклада, вероятно е прегледал онова, което е сканирал. Аз се съмнявам, че е имал време или душевно равновесие да го прочете, а ако все пак го е прочел, съмнявам се, че го е запомнил, че го е запечатал в съзнанието си. А съществува психологическия тест. Ако той дори е погледнал към доклада, онова, което се е запечатало в ретината, може да бъде проверено – някой изсумтя тежко при тези думи. След миг Ърт продължи: – Не се страхувайте от теста. При добра работа той е безопасен, особено ако човек се подлага на изпитанието добросъвестно и по собствено желание. Ако нещо неприятно се случи, то ще се дължи на факта, че е проявена ненужна съпротива, някакъв вид мисловно раздражение, знаете това. Така че ако виновният мъж си признае доброволно, ако се остави в моите ръце...

Талиафери се разсмя. Внезапният шум иззвънтя остро в сумрачната тиха стая. Психологията беше толкова прозрачна и непринудена.

Уендъл Ърт изглеждаше объркан от реакцията и се взря настойчиво в Талиафери през стъклата на очилата си.

– Аз имам достатъчно влияние в полицията – каза той, – за да запазя пробния тест напълно конфиденциален.

Райджър изръмжа яростно:

– Аз няма да се поддам на такова нещо.

Каунас поклати глава в знак на отрицание.

Талиафери счете, че е под достойнството му да отговори.

Ърт въздъхна:

– В такъв случай – каза той – ще трябва аз да посоча виновника. Това ще бъде болезнено. Ще влоши нещата – той стегна корема си и пръстите на ръцете му потръпнаха нервно. – Доктор Талиафери посочи, че филмът е бил скрит във вътрешната част на перваза, така че е могло да бъде открит и повреден. Съгласен съм с него.

– Благодаря ви – изръмжа сухо Талиафери.

– Обаче защо някой трябва да си помисли, че един вътрешен перваз на прозорец е сигурно място за скриване на нещо? Полицията вероятно ще погледне там. Дори и в отсъствието на полицията това място беше открито. Кой е склонен да мисли, че нещо би могло да бъде скрито извън сградата? Очевидно някоя личност, която е живяла дълго време в безвъздушно пространство и в главата му се е запечатала увереността, че никой не излиза навън и не отваря собственото си пространство, без

да вземе необходимите предпазни мерки.

За някой, който е живял на Луната например всичко, което е скрито извън Лунарния купол, може да бъде сравнително сигурно опазено. Можете излизат рядко и само за да изпълнят някоя особена задача. Така че той би преодолял трудността да си отвори прозореца и самият той да излезе навън, в пространството, което в подсъзнанието си той вече смята за вакуумно, за да открие място за скривалище. Рефлексивната мисъл „Една ненаселена сграда отвън е сигурно място“, би извършила измамата.

– Защо споменахте Луната, доктор Ърт? – запита през стиснати зъби Талиаферио.

– Дадох я само като пример – отговори любезно Ърт. – Онова, което казах, се отнася и до трима ви. Но сега идва решителният момент, въпросът за нощта на смъртта.

Талиаферио се намръщи:

– Искате да кажете нощта, в която умря Вилиърс?

– Имам предвид някаква нощ. Вижте какво става, макар и да е сигурен, че едно място отвън е сигурно скривалище, кой от вас ще бъде достатъчно луд да си помисли, че то е сигурно място за един непроявен филм? Сканираният филм не е много чувствителен, можем да бъдем сигурни в това, при това той е направен така, че да не бъде придиричив към условията, в които трябва да бъде проявен. Слабата светлина през нощта не би му навредила особено, но дневната светлина би го разрушила за няколко минути, а директните слънчеви лъчи биха го унищожили веднага. Всеки знае това.

– Карай нататък, Ърт – подкани го Мандел. – Към какво води това?

– Ти ме караш да бързам – възпротиви се Ърт и се намръщи силно. – Аз искам ясно да си представя нещата. Престъпникът е искал преди всичко да запази филма. Това е бил единственият запис на нещо със свърхзначима стойност за самия него и за света. Защо ще го крие там, където лъчите на утринното слънце несъмнено ще го унищожат? Само защото не е очаквал изобщо утринното слънце да изгрее. Той си е мислил, че нощта, да се изразим по този начин, е безсмъртна.

Но нощите не са безсмъртни. На Земята те умират и отстъпват на деня. Дори шестмесечната полярна нощ е смъртна нощ в края на краищата. Нощите на Сириус продължават само два часа, нощите на Луната продължават две седмици. Те са смъртни нощи, доктор Талиаферио и Райджър знаят, че денят ще се роди.

Каунас се бе изправил в този миг:

– Но почакайте...

Уендъл Ърт се обърна изцяло към него:

– Няма защо вече да се чака, доктор Каунас. Меркурий е единственият порядъчно голям обект в Слънчевата система, който е обърнал само едното си лице към Слънцето. Дори да вземем предвид колебанието, цели три осми от неговата повърхност е наистина тъмна и никога не е виждала Слънцето. Полярната обсерватория е на ръба на тази тъмна страна. От десет години вие сте развивали у себе си чувството, че нощта е безсмъртна, че една повърхност в тъмнината остава вечно тъмна, и така вие сте поверили непроявения филм на земната нощ и понеже сте били възбуден, сте забравил, че нощта може да умре...

Каунас пристъпи крачка напред:

– Почакайте...

Ърт остана непреклонен:

– Казаха ми, че когато Мандел е нагласил поляризатора на прозореца в стаята на Вилиърс, вие сте изкрещели срещу слънчевата светлина. Не беше ли продиктувана тази реакция от вашия вкоренен в душата ви страх от меркурианското слънце, не беше ли продиктувана от това, че внезапно сте проумели какво означава за вашите планове слънчевата светлина? Вие сте се втурнали напред. За да нагласите поляризатора или да се убедите, че филмът е унищожен ли го направихте?

Каунас падна на колене:

– Не исках да стане така. Аз исках да говоря с него, само да говоря с него, а той изкрещя и припадна. Помислих си, че е мъртъв и че докладът е под възглавницата му и след това всичко стана като на сън. Нещата следваха едно след друго и преди да осъзная това, аз вече не можех да изляза от положението. Но аз не исках да стане така. Кълна се.

Мъжете бяха застанали в полукръг около него и Уендъл Ърт гледаше към хленчещия Каунас изпълнен със съжалание.

Линейката пристигна и си замина. Талиаферо най-накрая събра сили в себе си, за да се обърне към Мандел:

– Надявам се, сър – каза той с доста сдържан глас, – че не сте останали с лоши чувства заради онова, което ви наговорих в тази стая.

И Мандел му отговори също сдържано:

– Мисля, че по-добре за всички ни е да забравим, доколкото е възможно, какво се случи през последните двайсет и четири часа.

Застанаха на прага на стаята, бяха готови да тръгват. Уендъл Ърт повдигна глава и се усмихна:

– Остана да разрешим въпроса за моята такса, ако нямате нищо

против.

Мандъл изглеждаше стреснат:

– Не искам пари – побърза да каже Ърт. – Но когато първият мас-трансфер е готов да транспортира хора, аз искам да попътувам малко.

Мандел все още изглеждаше разтревожен:

– Почакай малко. Пътуванията в Космоса са много продължителни.

Ърт поклати глава отривисто:

– Не в Космоса. Бих искал да прекося Лоуър Фолс в Ню Хемпшир.

– Добре. Но защо?

Ърт вдигна поглед. За огромна изненада на Талиаферо по лицето на екстратерологиста бяха изписани чувство на притеснение и копнеж.

– Някога... преди много време... познавах едно момиче там. Преди много години... но аз понякога си спомням...

КРАЙ

© 1956 Айзък Азимов

Isaac Asimov
The Dying Night, 1956

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1197>]